

Секція 5. ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА

УДК 642.5(477)(045)

АНАЛІЗ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ТИМЧАСОВОГО РОЗМІЩЕННЯ Й ОРГАНІЗАЦІЇ ХАРЧУВАННЯ В УКРАЇНІ

І.В. Власенко

Проаналізовано кількість закладів громадського харчування, динаміку кількості працівників у суб'єктів господарювання та обсяг реалізованої продукції суб'єктів господарювання, задіяних у наданні послуг тимчасового розміщення й організації харчування. Охарактеризовано основні структурні показники за видом економічної діяльності підприємств «Тимчасове розміщення й організація харчування». Розглянуто сучасні тенденції та перспективи розвитку цього сектору економіки.

Ключові слова: *заклади тимчасового розміщення та організації харчування, підприємства ресторанної галузі, великі, середні, малі підприємства, мікропідприємства.*

WORK ANALYSIS OF TEMPORARY PLACEMENT AND CATERING ORGANIZATION ESTABLISHMENTS IN UKRAINE

I. Vlasenko

The market of temporary accommodation and public catering establishments develops dynamically, occupies an important place in the state economy but remains unsaturated. This activity field is one of the most profitable in the world and at the same time the most risky. Its feature is high innovation, practical orientation and dynamic development. The research paper analyzes the development dynamics of temporary accommodation and catering in Ukraine; features and prospects, as well as the main trends are identified.

The analysis of the total number of legal entities which are involved in the provision of temporary accommodation and catering services in Ukraine increases every year. During the period 2017–2019, the number of business entities which are involved in this activity increased by 21%, i.e. from 57,6 to 69,7 thousand units. Rapid increasing of sales volumes of business entities which are involved in the provision of temporary accommodation and catering services is occurred. In general, during 2017–2019, this index increased by 53,4%. In the field of temporary

accommodation and catering services, small enterprises predominate, namely micro-enterprises, the number of which is more than 96%.

Today, the restaurant industry of Ukraine suffers great losses. Due to the pandemic, a large proportion of restaurant market operators have refocused the work of restaurants on delivery services, launched promotions, updated menus, and introduced a variety of food kits and more. Measures such as business process reorganization and temporary staff reductions have become common to the entire restaurant market. In such conditions, large companies in the restaurant business market have ample opportunities to absorb weaker competitors. The restaurant system process restructuring is underway. That is why, now more than ever, innovative solutions, creative ideas, non-standard approaches to work are becoming important.

Keywords: *establishments of temporary placement and catering organization, restaurant business enterprises, large, medium, small enterprises, microenterprises.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Ринок закладів тимчасового розміщення та організації харчування динамічно розвивається і займає вагомe місце в економіці держави. При цьому на сьогодні цей сектор залишається ненасиченим [1]. Ця сфера діяльності є однією з найприбутковіших у світі й водночас найризикованішою. Особливостями розвитку сфери тимчасового розміщення та організації харчування є її висока інноваційність, практична спрямованість і динамічність розвитку. Саме тому аналіз діяльності закладів тимчасового розміщення та організації харчування є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти розвитку ресторанного господарства розглянуто у працях вітчизняних учених. Так, Л.І. Гірняк, В.А. Глагола досліджували сучасний стан, перспективи та тенденції розвитку ресторанного господарства в Україні [2]. У роботі О.В. Яшиної розглянуто особливості розвитку ресторанного господарства в Україні [3]. Праця В.А. Гросул і Т.П. Іванова висвітлює тенденції сучасного розвитку підприємств ресторанного господарства [4]. Г.Т. П'ятницька і В.С. Найдук розглянули сучасні тренди розвитку ресторанного господарства в Україні [5]. Л.Л. Івашиною досліджено перспективи та проблеми кейтерингу в Україні [6].

Поряд із накопиченою базою наукових досліджень із цієї проблематики питання сучасних тенденцій розвитку підприємств, що надають послуги тимчасового розміщення й організації харчування, потребують подальшого аналізу та розгляду.

Мета статті – аналіз динаміки розвитку закладів тимчасового розміщення й організації харчування в Україні, визначення

особливостей та перспектив, а також основних сучасних тенденцій розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналізуючи загальну кількість юридичних осіб, задіяних у наданні послуг тимчасового розміщення й організації харчування в Україні, можна зазначити: щороку протягом досліджуваного періоду цей сегмент ринку збільшувався (табл. 1). Так, у 2017 р. 13 047 осіб, або 1,10% від усіх зареєстрованих юридичних осіб, надавали послуги тимчасового розміщення й організації харчування, у 2018 р. цей показник становив 14 067 осіб (1,14%), у 2019 р. – 15 062 осіб (1,16%), на початок 2020 р. – 16 323 осіб (1,21%) [7].

Таблиця 1

Кількість юридичних осіб, задіяних у наданні послуг тимчасового розміщення й організації харчування в Україні (на початок року)

Рік	Показник	
	усього юридичних осіб	тимчасове розміщення й організація харчування
2017	1185071	13047
2018	1235024	14067
% до попереднього року	4,2	7,8
2019	1298435	15062
% до попереднього року	5,1	7,1
2020	1350627	16323
% до попереднього року	4,0	8,4

Як видно з табл. 1, кількість юридичних осіб, задіяних у наданні послуг тимчасового розміщення й організації харчування, щороку в Україні зростає більш швидкими темпами, ніж загальна кількість юридичних осіб.

Якщо розглянути загальну кількість суб'єктів господарювання в Україні, то цей показник протягом 2017–2019 р. зріс від 1805,1 тис. од. у 2017 р. до 1941,7 у 2019 р., тобто на 7,6%. За цей же період кількість суб'єктів господарювання, задіяних у наданні послуг тимчасового розміщення й організації харчування, зросла на 21%, тобто від 57,6 тис. од. до 69,7 тис. од., переважна кількість серед яких – це фізичні особи – підприємці [7].

Слід зазначити, що протягом 2018–2020 рр. кількість закладів громадського харчування дещо зменшилася. Так, у 2018 р. загальна кількість таких закладів в Україні дорівнювала 36 763 одиниці, тобто зросла від попереднього року на 4,8%, що можна обґрунтувати проведенням фіналу Ліги чемпіонів з футболу. У 2018 р. на 20–30% збільшилися ціни в закладах громадського харчування на фоні зростання витрат. У 2018 р. реальні доходи українців (з урахуванням інфляції) зросли на 9,9%, що набагато менші показника зростання цін у закладах харчування поза домом на 10–20%, за цей період. У 2019 р. кількість закладів становила 35 035 одиниць, тобто зменшилася на 4,7%, у 2020 р. – 24 525 одиниць, тобто зменшилася ще на 30%. Звичайно, головною причиною зменшення кількості закладів у 2020 р. стало введення карантинних обмежень у зв'язку з пандемією коронавірусу [8]. Разом із тим прослідковується тенденція до зростання кількості працівників у цій сфері (рис. 1).

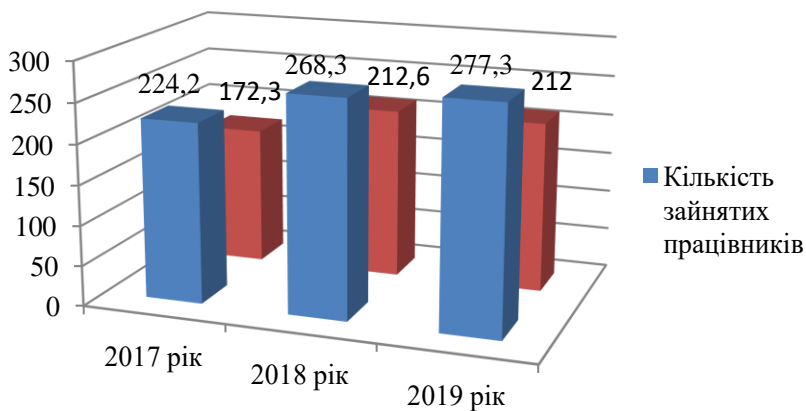

Рис. 1. Динаміка кількості працівників у суб'єктів господарювання [7]

Аналізуючи обсяг реалізованої продукції суб'єктів господарювання, задіяних у наданні послуг тимчасового розміщення й організації харчування, можна сказати, що загалом протягом 2017–2019 рр. за цим показником відзначається стрімке зростання (рис. 2). Так, у 2017 р. обсяг реалізованої продукції склав 48965,2 млн грн, а у 2018 р. він зріс на 29,4% і становив 63344,3 млн грн. У 2019 р. відбулося зростання ще на 18,5%. Загалом за період із 2017 по 2019 р. обсяг реалізованої продукції зріс на 53,4%. Частка фізичних осіб –

підприємців у цьому досить вагома і складала у 2017 р. 39,7%, у 2018 – 42,5% і 2020 – 47,5%.

Підприємс Фізичні особи підприємці		
017 рік	29526	19439,2
018 рік	36423	26921,3
019 рік	39407,6	35654,4

Для изменения диапазона данных диаграммы пер

Рис. 2. Динаміка обсягу реалізованої продукції суб'єктів господарювання з розподілом на підприємства та фізичних осіб – підприємців [7]

Потрібно відзначити, що у сфері послуг тимчасового розміщення й організації харчування переважають малі підприємства, а саме мікропідприємства: їх кількість становить понад 96%.

В Україні з початком оголошення карантину було закрито заклади громадського харчування. Протягом перших місяців карантинних обмежень 80% закладів ринку припинили свою роботу. Сьогодні ресторанна галузь України зазнає великих втрат. У зв'язку з пандемією коронавірусу багато операторів ресторанного ринку переорієнтували роботу закладів ресторанного господарства на послуги доставки, започаткували спеціальні акції, оновили меню, ввели в асортимент різні продуктові набори та ін. Такі заходи, як реорганізація бізнес-процесів та тимчасове скорочення персоналу, стали загальними для всього ресторанного ринку. За таких умов великі компанії на ринку ресторанного бізнесу отримують значні можливості для поглинання слабших конкурентів і зрештою саме вони будуть мати можливість збільшити свою частку на ринку після виходу з карантину.

Велика кількість компаній у цих умовах займається пошуком нових інвесторів для розвитку по франшизі. Ця ситуація пояснюється тим, що вартість закупівлі обладнання, здійснення ремонту тощо знижується. Інвестори, які мають заощадження у валюті, на фоні зростання курсу валют і падіння багатьох ринків отримують

можливість інвестувати дешевше й отримати більше, коли тимчасові обмеження будуть зняті [8].

Таблиця 2

Аналіз основних структурних показників за видом економічної діяльності підприємств «Тимчасове розміщення й організація харчування»

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.
кількість підприємств, од.	7285	7535	7913
великі підприємства, %	0,0	0,0	0,0
середні підприємства, %	3,6	3,5	3,5
малі підприємства, %	96,4	96,5	96,5
з них мікропідприємства, %	79,7	79,8	79,9
кількість зайнятих працівників, тис. осіб	92,9	98,7	100,4
великі підприємства, %	к	к	к
середні підприємства, %	к	к	к
малі підприємства, %	46,1	45,7	48,3
із них мікропідприємства, %	17,4	17,4	25,7
кількість найманих працівників, тис. осіб	91,3	97,2	96,9
великі підприємства, %	к	к	к
середні підприємства, %	к	к	к
малі підприємства, %	45,2	44,9	46,5
із них мікропідприємства, %	16,2	16,2	23,3
обсяг реалізованої продукції, млн грн	29548,2	36700,0	39400,7
великі підприємства, %	к	к	к
середні підприємства, %	к	к	к
малі підприємства, %	31,4	34,1	33,7
із них мікропідприємства, %	9,4	10,5	14,3

Примітка. Складено автором за джерелом [7].

Крім того, на ресторанному ринку виникають об'єднання. Приклад такої організації – Всеукраїнський Антикризисний центр рестораторів. Ця асоціація була створена з метою об'єднати ресторанну індустрію і підтримати галузь у період стагнації. Центр провадить свою діяльність переважно шляхом надання учасникам доступу до добірки публіцистичних матеріалів, а також навчальних відеосемінарів і майстер-класам для різних категорій персоналу ресторанного бізнесу.

Проте ці заходи дають можливість операторам ринку лише певною мірою зберегти доходи (що зменшилися майже вдвічі) та в більшості випадків є недостатньо ефективними у довгостроковій перспективі. Пояснюється ситуація тим, що чим довше триває карантин, тим більше падає платоспроможність населення та, відповідно, можливість відвідувати ресторани заклади [9].

Загалом можна зазначити, що відбувається перебудова системи ресторанного господарства. Саме тому зараз, як ніколи раніше, важливого значення набувають інноваційні рішення, креативні ідеї, нестандартні підходи до роботи.

У сфері ресторанного господарства все більшої популярності набувають такі тенденції: здорове харчування, зростання популярності локальних українських продуктів, поширення монозакладів, фуд-холів та фуд-кортів, збільшення витрат на маркетинг, зростання популярності служб доставки їжі, підвищення цін. Звичайно, у зв'язку з пандемією Covid-19 ринок значно скоротився, але, за прогнозами експертів, почне поступово відбудовуватися.

Висновки. Ринок послуг тимчасового розміщення та організації харчування в Україні ще ненасичений. Очевидно, що основою для його розвитку є передусім рівень доходів населення, який значно знизився у зв'язку з фінансово-економічною ситуацією минулих років. Водночас ємність цього ринку ще досить велика. У ресторанному бізнесі існують виразні перспективи зростання.

Список джерел інформації / References

1. Обзор ресторанного рынка [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://delo.ua/lifestyle/sytnyj-god-obzor-restorannogorynka-329410.htm>

“Restaurant market overview” [“Obzor restorannoho rynku”], available at: <https://delo.ua/lifestyle/sytnyj-god-obzor-restorannogorynka-329410.htm>

2. Гіряк Л. І. Сучасний стан, перспективи та тенденції розвитку ресторанного господарства в Україні / Л. І. Гіряк, В. А. Глагола // Економіка та управління підприємствами. – 2018. – Вип. 16. – С. 71–78.

Hirnyak, L., Hlahola, V. (2018), “Current state, prospects and trends in the restaurant industry in Ukraine” [“Suchasnyy stan, perspektyvy ta tendentsiyi rozvytku restorannoho hospodarstva v Ukraini”], *Ekonomika ta upravlinnya pidpryyemstvamy*, Vol. 16, pp. 71-78.

3. Яшина О. В. Особливості розвитку ресторанного господарства в Україні / О. В. Яшина // Вісник КНТЕУ. – 2017. – № 4. – С. 124–141.

Yashyna, O. (2017), “Features of restaurant business development in Ukraine” [“Osoblyvosti rozvytku restorannoho hospodarstva v Ukraini”], *Visnyk KNTEU*, No. 4, pp. 124-141.

4. Гросул В. А. Тенденції сучасного розвитку підприємств ресторанного господарства в Україні та Харківській області / В. А. Гросул,

Т. П. Іванова // Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка. – 2017. – Вип. 1 (49), т. 1. – С. 143–149.

Hrosul, V., Ivanova, T. (2017), “Trends in modern development of restaurant enterprises in Ukraine and Kharkiv region” [“Tendentsiyi suchasnoho rozvytku pidpryyemstv restorannoho hospodarstva v Ukraini ta Kharkivskiy oblasti”], *Naukovyy visnyk Uzhhorod's'koho universytetu. Ekonomika*, Vol. 1(49), Part 1, pp. 143-149.

5. П'ятницька Г. Т. Сучасні тренди розвитку ресторанного господарства в Україні / Г. Т. П'ятницька, В. С. Найдюк // Економіка та держава. – 2017. – № 9. – С. 66–73.

Ryatsnytska, H., Naydyuk, V. (2017), “Modern trends in the development of the restaurant industry in Ukraine” [“Suchasni trendy rozvytku restorannoho hospodarstva v Ukraini”], *Ekonomika ta derzhava*, No. 9, pp. 66-73.

6. Івашина Л. Л. Перспективи та проблеми кейтерингу в Україні / Л. Л. Івашина // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип. 17. – С. 314–317.

Ivashyna, L. (2017), “Prospects and problems of catering in Ukraine” [“Perspektyvy ta problemy keyteryngu v Ukraini”], *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, Vol. 17, pp. 314-317.

7. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Official site of the State Statistics Service of Ukraine [Ofitsiyyny sayt Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrainy], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

8. Ринок ресторанного бізнесу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://poglyad.com/blog/4/437/>

“The market of restaurant business in Ukraine” [“Rynok restorannoho biznesu Ukrainy”], available at: <http://poglyad.com/blog/4/437/>

9. Експерти підраховали кількість магазинів, ресторанів і кафе у найбільших містах України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://informer.news/eksperty-pidrahuvalykilkist-mahazyniv-restoraniv-kafe-u-najbilshyh-mistahukrajiny.htm>

[“Eksperty pidrakhuvaly kilkist mahazyniv, restoraniv i kafe u naybilshykh mistakh Ukrainy”], available at: <https://informer.news/eksperty-pidrahuvalykilkist-mahazyniv-restoraniv-kafe-u-najbilshyh-mistahukrajiny.htm>

Власенко Іван Володимирович, д-р екон. наук, проф. кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету. Адреса: Соборна, 87, м. Вінниця, Україна, 21050; e-mail: vlasenkoivol@gmail.com.

Vlasenko Ivan, Doctor of Economics, Professor of the Department of Tourism and Hotel and Restaurant Affairs of the Vinnytsia Trade and Economic Institute of the Kyiv National Trade and Economic University. Address: Soborna Str., 87, Vinnitsa, Ukraine, 21050; e-mail: vlasenkoivol@gmail.com.

DOI: 10.5281/zenodo.5040570